

Застосування мобільних технологій в освітньому просторі позашкілля

Стаття розглядає особливості і потенціал мобільних додатків для використання їх у викладанні іноземних мов, а саме англійської. Проаналізовано процес формування та розвитку англомовної лексичної компетентності вихованців 5-6 років шляхом використання мобільних технологій. Виявлено основні характеристики, структуру та етапи формування іноземномовної лексичної компетентності. Охарактеризовано декілька найвідоміших додатків для вивчення англійської мови. Обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних технологій для ефективного навчання і опанування іноземних мов. Розглянуто перспективи застосування сучасних мобільних технологій у процесі вивчення і вживання іноземних мов у реальному контексті.

Ключові слова: іноземномовна лексична компетентність, іноземні мови, інноваційні технології, мобільне навчання, мобільні додатки.

Постановка проблеми. У сучасному світі розвиток мобільних технологій тісно пов'язаний з перспективами в освітньому процесі, особливо якщо це стосується сфери вивчення іноземних мов. Внаслідок швидкого вдосконалення технологій виникла концепція «мобільного навчання», яке наразі стає дедалі популярнішим, зокрема, в умовах глобалізації та інтернаціоналізації освіти. Отже, вчителі, викладачі та педагоги з іноземних мов мають постійно переглядати педагогічні методи, форми та підходи до навчання. Вивчення англійської мови за допомогою мобільних пристроїв (англ. Mobile-Assisted Language Learning (MALL)) є підвидом мобільного навчання, що вже не перше десятиліття привертає до себе увагу дослідників, адже є перспективним методом вивчення мови в будь-якому місці та в будь-який час. Технологія вивчення англійської мови за допомогою мобільних пристроїв – це форма організації автономного та персоналізованого учбового процесу, при якому основною або домінуючою технологією є саме мобільні

пристрої зв'язку, за допомогою яких вихованці можуть розвивати та вдосконалювати мовні та мовленнєві навички (за рахунок синхронної та асинхронної комунікації), формувати соціокультурні та міжкультурні компетентності з метою використання іноземної мови як методу спілкування в соціально-побутовій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці наукових розвідок знаходимо підтвердження того, що спостерігається тенденція до поглибленого аналізу багатогранної сутності поняття «іншомовна компетентність», а також застосування мобільних технологій у процесі її формування. Зокрема, до когорти науковців, які досліджують це питання належать С.Ю. Ніколаєва, Ю.П. Федоренко, П. Нейшн та ін. Вивченню структури та етапів формування іншомовної лексичної компетентності присвятили свої праці С.В. Смоліна та О.Б. Бігич. Роль сучасних технологій у навчанні досліджувала О.М. Альошина.

Метою статті є вивчення ефективних методів і засобів формування та розвитку іншомовної лексичної компетентності із застосуванням мобільних додатків для організації навчання.

Виклад основного матеріалу. Очевидним є той факт, що поняття «іншомовна лексична компетентність» має комплексний характер, оскільки містить в собі як лінгвістичні, так і психологічні та соціокультурні ознаки. Доцільно розглядати іншомовну лексичну компетентність як сукупність трьох типів знання, а саме:

- 1) *форми* (усна, письмова, частини слів);
- 2) *значення* (пряме і переносне);
- 3) *використання слів* (граматична функція, сполучення слів, обмеження щодо вживання тощо) [6; с. 33].

С.Ю. Ніколаєва описує поняття «іншомовної лексичної компетентності» як компонент лінгвістичної компетентності [2; с. 15]. На думку дослідниці, це здатність людини чітко оформлювати свої думки,

вміння висловлювати їх і розуміти мовлення інших, яке формується на теоретичних відомостях про систему певної мови та лексичній обізнаності.

Ю.П. Федоренко визначає підґрунтям іншомовної лексичної компетентності два складники: *мовний* (наявність граматичних, фонетичних, графічних та орфографічних навичок) та *мовленнєвий* (здатність застосовувати набуті граматичні, фонетичні, графічні та орфографічні навички на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретних мовленнєвих умов).

Таким чином, ми пропонуємо власне узагальнене визначення поняття «*іншомовна лексична компетентність*» – здатність людини лаконічно оформлювати свої висловлювання, виражати думки, ідеї, розуміти мовлення інших, яка базується на комплексній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок, умінь та лексичній обізнаності.

Окрім цього, іншомовну лексичну компетентність доцільніше розглядати як сукупне явище, як складову частину комунікативної, так і лінгвістичної компетентності. Адже ефективне оволодіння нею залежить від низки чинників, які передбачають не лише вміле використання засвоєного вокабуляру у процесі комунікації, але й знання граматичних, фонетичних, орфографічних особливостей вживання лексичної одиниці на письмі чи в усному мовленні.

Розглянемо компоненти лексичної компетентності детальніше, і, таким чином, дослідимо її структуру. Існує три основні складники, а саме: лексична навичка, лексичні знання і лексична усвідомленість.

Лексична навичка – це автоматизована навичка розуміння і вживання іншомовної лексики на інтуїтивному рівні, яка забезпечує вдале лексичне оформлення власного мовлення і адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших.

Лексичні знання – це відтворення у свідомості людини результату пізнання лексичної системи іноземної мови як цілісного явища і власне правил її застосування на практиці.

Лексична усвідомленість представляє собою компонент цілісної лінгвістичної усвідомленості, або свідомо-рефлексивного підходу до явищ мови і мовлення, а також до індивідуального оволодіння іншомовною комунікативною компетентності [3; с. 18].

Формування лексичної компетентності відбувається в три етапи: 1) *етап ознайомлення* з новими словами, на якому відбувається формування теоретичних засад про лексичну систему іноземної мови, правила користування нею, семантизація лексичних одиниць, а також демонстрування особливостей їх застосування в реальному контексті; 2) *етап автоматизації* нових лексичних одиниць (власне формування навичок), який відбувається на рівні: а) словоформи, словосполучення, фрази/речення; б) понадфрази (діалогічної або монологічної єдності) та мінітексту; 3) *етап застосування*, на якому відбувається формування вміння розв'язувати комунікативні завдання, спираючись на вивчені лексичні одиниці, виконання мовленнєвих вправ та контроль рівня засвоєння слів [1; с. 223].

У вивченні англійської мови невід'ємним компонентом є збагачення лексичного запасу. Мобільні технології навчання в даному випадку можуть відігравати важливу роль, адже кількість занять у позашкільних навчальних закладах обмежена, тож може виникнути низка труднощів у практичному застосуванні вивчених слів. Натомість, вихованці за допомогою мобільних технологій в будь-який час та в будь-якому місці мають змогу користуватися глосаріями, он-лайн словниками, картками зі словами (*англ. Flashcards*) тощо. Окрім того, впровадження мобільних технологій для вивчення англійської мови надає можливість дітям розвивати навички цифрової грамотності, оскільки навчання іноземної мови відбувається із застосуванням інформаційних та медіакомунікаційних технологій. Тож, безперечно, вивчення англійської мови за допомогою мобільних пристроїв (MALL) належить до інноваційних технологій в освіті.

Методи та форми роботи можуть бути різноманітними, а саме: створення лексичних колажів і презентацій; навчально-дослідні проекти із застосуванням лексичних одиниць за певною тематикою; вивчення мови та збільшення словникового запасу за допомогою тестових он-лайн технологій тощо. Мобільні додатки уможливають віртуальні подорожі, наприклад, *Mondly Kids*; спілкування в текстових та голосових чатах для миттєвої передачі даних – так званих месенджерів (*Viber, Telegram, WhatsApp* тощо); створення лексико-асоціативних інтелект-карт за допомогою *Lucidchart, MindMeister, Canva, GoConqr*; тощо. Тож, розмаїття безкоштовних мобільних додатків дає дітям можливість розширювати свої мовні знання, розвивати лексичні, творчі, дослідницькі навички, здатність критично мислити, а головне – ставитися до освітніх технологій як до переваги.

У зв'язку із динамічним розвитком мобільного навчання (*англ. mobile learning, M-learning*) відкриваються нові можливості та виклики в педагогічній діяльності. Безумовно, такий підхід змінює весь процес навчання, зокрема іноземних мов, оскільки мобільні пристрої не лише змінюють форми викладу матеріалу та доступ до нього, але й сприяють створенню нових форм пізнання та мислення [4; с. 116]. Мобільні телефони та інші «розумні» пристрої ідеально підходять для впровадження технології *MALL*, що допомагає зробити процес навчання інтерактивним і ефективним за принципом «будь-де, будь-коли» [5; с. 62]. Принагідно зауважимо, що важливою сферою для дослідження переваг та недоліків мобільних технологій навчання англійської мови є формування рецептивних та продуктивних навичок дітей. Так, для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності можуть існувати й різні переваги та недоліки.

«Цифрове покоління» (*англ. digital natives*) піддається інноваційному впливу технологій з самого раннього віку, таким чином, формуючи певні цифрові навички, які дозволять їм вільно користуватися мобільними гаджетами та Інтернет-ресурсами як тільки вони підуть до школи. Проте, педагог має пам'ятати, що використання мобільних технологій має

здійснюватися за принципом цілеспрямованості, доцільності, систематичності, послідовності, доступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців тощо.

Проаналізуємо найбільш ефективні, на наш погляд, ресурси для організації навчального процесу. Наприклад, два безкоштовні мобільні додатки для вивчення англійської мови, а саме *Lingualeo* та *Duolingo*. Ці додатки можуть стати у нагоді як тим дітям, хто тільки починає вивчати мову, так і тим, хто прагне розширити свій словниковий запас.

Lingualeo – дозволяє створювати індивідуальну програму навчання залежно від рівня знань, інтересів, цілей та віку вихованця, а також пропонує додаткові матеріали для вивчення шляхом перегляду відео / мультфільмів, інтерактивних завдань, прослуховування музики. Можна виокремити такі переваги цього додатку, як: ефективне тренування вокабуляру на різну тематику з перекладом слів, словниковими картками, аудіюванням та іншими елементами; вивчення граматики; проходження тесту з адаптацією під різні рівні для визначення рівня володіння мовою; можливість відстежувати власний прогрес; доступне розширення для браузерів для більшої функціональності сервісу; зручний і яскравий інтерфейс. Цей додаток ідеально підходить для комплексного формування і розвитку навичок аудіювання, а також розширення вокабуляру в ігровій формі, отже, розвитку лінгвістичної компетентності та надає добре підґрунтя для розвитку навичок читання й письма у подальшому вивченні англійської мови в школі.

Duolingo – освітній сервіс, який пропонує користувачам курси з різних іноземних мов. В *Duolingo* можна сформулювати власну мету вивчення мови, пройти тестування для визначення рівня знань, а також обрати режим роботи, який потрібен вихованцю для формування індивідуальної навчальної траєкторії. Процес навчання на цій платформі поєднує такі форми роботи, як: прослуховування правильної вимови, упорядкування слів, формування фраз / речень, пошук зображень для слів, запис вимови дитини та її перевірка. Окрім цього, є можливість вивчення граматики, відстежування свого

прогресу, система винагород за успішний результат, що ґрунтується на принципах гейміфікації. Як і в *Lingualeo*, наявність вебсайту розширює функціонал *Duolingo*. Креативний дизайн, ігрова форма навчання і систематичність виконання завдань – запорука прогресу у формуванні лексичної компетентності із застосуванням мобільних технологій.

Висновки. У сучасному світі мобільні пристрої стають більш ефективними, зручними та надійними, набуваючи нових корисних функцій, що можуть бути застосовані в освітньому процесі. Разом із такими портативними пристроями протягом останніх десятиліть розвивається і мобільне навчання. У зв'язку із динамічним розвитком мобільного навчання, відкриваються нові можливості та виклики перед сучасним викладанням іноземної мови. Мобільні пристрої не тільки змінюють форму подачі матеріалу, але й сприяють більшій мотивації вивчення іноземної мови. У сучасну інформаційну епоху мобільний телефон розвинувся з простого голосового пристрою до засобу мультимедійної комунікації, який здатен передавати та завантажувати дані, аудіо та відео. Однією з причин зростання популярності мобільних телефонів є той факт, що при використанні мобільних телефонів не виникає потреби у створенні нового навчального приміщення, придбанні нового обладнання чи призначені окремого педагога для забезпечення впровадження компонента мобільного навчання в освітній процес. Крім цього, мобільні телефони є значно дешевші, якщо порівняти їхню вартість з вартістю ноутбуків, хоча мають ті ж функції, що і ПК. Комбінація доступних додатків і пристрою дає можливість вихованцю мати доступ до інструментів навчання та нових мотивуючих способів вивчення іноземної мови.

Література

1. Бігич О.Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2008. 285 с.
3. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. Іноземні мови. Київ: Ленвіт, 2010. № 4. С. 16–23.
4. Horbatiuk L., Kravchenko N., Lipych V. et al. Use of Mobile Applications for Foreign Language Lexical Competence Formation. *Journal of History Culture and Art Research*. Vol. 8. No. 3. September 2019. pp. 113–124.
5. Innovations in learning technologies for English language teaching [Electronic resource] G. Motteram (Ed.). London: British Council, 2013. 201 p. Access mode: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/C607%20Information%20and%20Communication_WEB%20ONLY_FINAL.pdf
6. Nation, I.S.P. *Teaching and Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 477 p.